

CARTEA DE TEATRU

D. Solomon :

„Socrate“, „Platon“ și
„Diogene cîinele“

Volumul de teatru, recent editat, nu conține simple evocări portretistice. Dramaturgul caută să surprindă acerba ciocnire între spiritul nou al gândirii adus de cei trei mari filozofi ai Atenei antice și inerțiile unui sistem social ale cărui legi și obiceiuri proveneau din tradiție și mit. Începînd cu Socrate, care a fundamentat cugetarea critică conceptuală, filozofii pun sub semnul îndoielii tot ceea ce pînă atunci însemna încă certitudinî. Demonetizarea valorii de adevăr a reprezentării a marcat începutul zdruncinării vechilor credințe religioase și în consecință a întregii orînduiri statale, aflată deja într-o perioadă de acută criză politică.

Pentru dramaturg va fi esențial deci să înregistreze acuitatea disputelor în jurul conceptului de adevăr așa cum este conținut de fiecare doctrină în parte. Această modalitate lasă nerezolvate o serie de personaje. Pe de altă parte, piesele nu au un final în sens tradițional. Pentru că autorul va fi interesat să urmărească traiectoria procesului de motivație al fiecărui sistem filozofic. Adoptînd acest punct de vedere, Dumitru Solomon depășește nivelul evocării care înregistrează fenomenul ca atare. Perspectiva sa, dimpotrivă, este una superioară, a creatorului care privește din prezent spre trecut. Socrate, Platon și Diogene reprezintă, fiecare în felul său, conștiința individuală, ridicată la rangul de autoritate supremă, distanțată în egală măsură de om și de consolarea divină. Subiectul celor trei piese, generalizînd, se va referi la destinul dramatic al acestor mari inteligențe care, în condițiile istorice și sociale ale vremii, nu au putut înfăptui binele absolut. Discuțiile contradictorii, sofismele, jocul paradoxurilor, în care sînt antrenați discipoli și adversari, devin treptat un flexibil și dramatic dialog al conștiințelor, privind utilitatea absolutei libertăți în afara colectivității. Apărătorii abstracționii vor ajunge să înțeleagă cauza care le-a generat eșecurile. Binele intențional nu poate prolifera prin protestul singular, iar sistemul valoric al unei societăți nu se poate modifica prin discuții filozofice. În ultimele clipe ale existenței, fără să abdice

de la poziția demnă a înfruntării morții, Socrate va prețui viața. Își va da seama că eliberarea spiritului de materie nu înseamnă o descătușare spre transcendent, ci doar un pas către întunecimea neantului. La Platon, neputința de a pune în practică ideea despre republică, de a împlini deci binele absolut, se transformă în înțelepciunea de-a fi pur și simplu un om printre oameni. Iar cinecui Diogene, după ce cunoaște ingratitudea și generozitatea, dragostea și prietenia, disprețuindu-l deopotrivă în numele aceleiași libertăți preconizate și de Socrate, înțelege cit de utopic și inutil este actul său protestatar în momentul în care va încerca să se izoleze de întreaga umanitate.

Minuitor virtuoz al conceptelor filozofice și al metaforelor subtile, dramaturgul vehiculează în jurul protagoniștilor o serie de personaje care susțin dialectica ideilor. Ciocnirile directe nu lipsese, totuși nu se poate vorbi la Dumitru Solomon de un dramatism al situației, ci despre unul al confruntărilor de opinii și atitudini. Este tragic efortul, depășind limitele sacrificiului uman, cu care spiritul superior vizionar al unui Socrate sau Platon va încerca să elimine gemenele răului, generat de mentalități învechite și de cutume arhaice.

Cea mai teatrală dintre cele trei piese rămîne *Socrate*. Decupajul ritmat al episoadelor, tensiunea ascendentă a înfruntărilor între filozof, discipolii acestuia și reprezentanții ordinii statale, judecata, apostazia echilibrată a înțeleptului gînditor care-i năruie un întreg eșafodaj de principii inflexibile, conferă textului structurat pe o replică scinteietoare, consistență dramatică.

S-ar putea obiecta poate acestor texte densitatea ideilor conținute în dialog. Dramatismul care ureă însă din nucleul dezbaterilor, structurînd impresionant construcția echilibrată a demonstrației, realizează, în ansamblu, o teatralitate simplă, bogată în sugestii și care aspiră să se alăture celor mai strălucite exemple ale dramaturgiei universale de regîndire, în spirit contemporan, a eroilor și legendelor lumii vechi.

Medeea Ionescu